

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В. Н. КАРАЗІНА

Сергій Попов

ЗАГАЛЬНЕ МОВОЗНАВСТВО

Запитання й завдання для самоконтролю за лекційним матеріалом курсу
для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
за спеціальністю В11 «Філологія»

Електронний ресурс

Харків – 2025

УДК 81'1
П 57

Рецензенти:

Ольга Радчук – професор кафедри теорії і практики англійської мови та зарубіжної літератури імені професора Михайла Гетманця Українського мовно-літературного факультету імені Г. Ф. Квітки-Основ'яненка Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, доктор філологічних наук, професор;

Юлія Калашник – доцент кафедри української мови філологічного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, кандидат філологічних наук, доцент.

*Затверджено до розміщення в мережі Інтернет рішенням Науково-методичної ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 11 від 25 червня 2025 року)*

Попов С. Л.

П 57 Загальне мовознавство : запитання й завдання для самоконтролю за лекційним матеріалом курсу для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності В11 «Філологія» [Електронний ресурс]. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2025. – (PDF 35 с.)

Навчально-методичне видання розроблено з метою допомогти здобувачам вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності В11 «Філологія» у набутті важливих відомостей про сутність, предмет, завдання, місце загального мовознавства у системі наук про мову, основні аспекти теорії мови: знакову природу, структуру мови, взаємозв'язок мови з мисленням і мовленням, основні і проміжні рівні, суспільні природу й функції мови, соціальну зумовленість мовних явищ, методи наукового дослідження мови. Характерною рисою видання є наявність у ньому запитань і завдань на пошук причин мовних явищ, що відповідає головній ідеї когнітивної лінгвістики.

УДК 81'1

© Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна, 2025
© Попов С. Л., 2025

ЗМІСТ

Передмова.....	4
Тема 1. Мовознавство як наука. Загальне мовознавство як навчальна дисципліна	5
Тема 2. Історія мовознавства: історія лінгвістичної думки до XIX століття	6
Тема 3. Історія мовознавства: зародження порівняльно-історичного мовознавства і основні напрями в мовознавстві другої половини XIX століття	8
Тема 4. Історія мовознавства: пошуки нового підходу до вивчення мови наприкінці XIX – на початку XX ст.....	10
Тема 5. Історія мовознавства: структуралізм і генеративізм	11
Тема 6. Історія мовознавства: неогумбольдтіанство і мовознавство в СРСР	12
Тема 7. Історія мовознавства: сучасний етап	13
Тема 8. Теорія мови: знакова природа мови	13
Тема 9. Теорія мови: мова і мислення; мова і мовлення; структура мови	15
Тема 10. Теорія мови: фонологічна система мови	16
Тема 11. Теорія мови: граматична система мови	17
Тема 12. Теорія мови: лексико-семантична система мови	20
Тема 13. Проміжні рівні мови	23
Тема 14. Теорія мови: мова та суспільство	25
Тема 15. Теорія мови: мовна еволюція	27
Тема 16. Методи дослідження мови	29

ПЕРЕДМОВА

Під час вивчення дисципліни «Загальне мовознавство» здобувачі вищої освіти другого (магістерського) рівня опановують загальні відомості про сутність, предмет, завдання, місце загального мовознавства в системі наук про мову, основні аспекти теорії мови: знакову природу, структуру мови, взаємозв'язок мови й мислення, співвідношення мови та мовлення, фонологічну, граматичну, лексико-семантичну її системи та проміжні рівні, суспільну природу, суспільні функції мови, соціальну зумовленість мовних явищ, національно-етнічні особливості буття мови, а також методи та прийоми її наукового дослідження. Великий обсяг навчального матеріалу цього курсу, інформаційна насиченість лекцій ускладнюють вивчення такого матеріалу здобувачами вищої освіти другого (магістерського) рівня.

Пропоноване навчально-методичне видання сприятиме опануванню важливої наукової інформації, оскільки за кожною лекційною темою передбачено низку запитань і завдань, опрацювання яких дасть змогу успішно здійснювати самоперевірку засвоєних знань. Характерною методичною особливістю цього видання є те, що окрім великої кількості запитань на кшталт «Чому?» та завдань на зразок «Поясніть, чому...» воно містить і питання, що потребують висловлення власних міркувань: «Як ви вважаєте...?», «Чи згодні ви з...?», «Як/Що/Де/Чому..., на вашу думку...?», які мають казувати у здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня самостійність і критичність мислення.

Тема 1. Мовознавство як наука. Загальне мовознавство як навчальна дисципліна

1. Дайте визначення мовознавства.
2. Чому лінгвісти змушені підкреслювати, що природна мова є людською?
3. У чому полягають основні відмінності між системами спілкування людей і тварин?
4. Поясніть відмінність між конкретним і загальним мовознавством.
5. Як ви вважаєте, чому переважна більшість лінгвістів не пристає на пропозицію деяких фахівців розділити загальне мовознавство на власне загальне мовознавство й теоретичне мовознавство?
6. Які розділи традиційно охоплює курс загального мовознавства?
7. Що є основним завданням курсу загального мовознавства?
8. Порівняйте зв'язки мовознавства з філософією та історією.
9. Розкрийте сутність зв'язку мовознавства з логікою.
10. Порівняйте зв'язки мовознавства із соціологією та етнографією.
11. Розкрийте сутність зв'язку мовознавства з археологією. Наведіть приклади того, коли археологічні знахідки дали змогу підтвердити або спростувати лінгвістичні висновки.
12. Порівняйте зв'язки мовознавства з літературознавством і герменевтикою.
13. Порівняйте зв'язки мовознавства з біологією, анатомією, фізіологією, психологією та медициною.
14. Розкрийте сутність зв'язку мовознавства з географією.
15. Розкрийте сутність зв'язку мовознавства із семіотикою.
16. Порівняйте зв'язки мовознавства з фізикою, математикою, кібернетикою та інформатикою.
17. Поясніть, чим зумовлена багатоаспектність дослідження мови.
18. Яким бачив майбутнє мовознавства Олександр Потебня?
19. Дайте визначення прикладного мовознавства.

20. Що належить до традиційних проблем прикладного мовознавства?
21. Що належить до нових проблем прикладного мовознавства?
22. Які проблеми прикладного мовознавства та чому є для нього найважливішими?

Тема 2. Історія мовознавства: історія лінгвістичної думки до XIX століття

1. Чим зумовлено виникнення давньоіндійського мовознавства?
2. Поясніть, як давнім індусам вдалося детально вивчити мовні явища та створити оригінальну й добре розвинену лінгвістичну науку.
3. Як сталося, що давньоіндійське мовознавство першої половини IV – другої половини III ст. до н. е. вплинуло на розвиток порівняльно-історичного мовознавства XIX століття?
4. Опишіть досягнення давньоіндійського мовознавця Паніні.
5. Схарактеризуйте досягнення інших давньоіндійських граматистів.
6. Про що видатне свідчить створення давніми індіями власного літерно-складового алфавіту?
7. Чому давньокитайська теорія «виправлення імен» не може бути визнана науковою?
8. Опишіть досягнення першого класика китайського мовознавства Сю Шеня. Як ви вважаєте, наскільки плідними можна вважати такі здобутки?
9. Яким чином характер китайської мови вплинув на китайську лінгвістичну традицію?
10. Опишіть і оцініть досягнення давньокитайських мовознавців у вивченні фонетики.
11. Чому, на вашу думку, китайські мовознавці до XX століття майже не вивчали фонетику та зовсім не вивчали граматику китайської мови?
12. Як давньокитайське мовознавство вплинуло на мовознавства Кореї, Японії та В'єтнаму й наскільки цей вплив зберігся там згодом?

13. Дайте порівняльну характеристику давньоіндійського та давньокитайського мовознавств.
14. Що вплинуло на розвиток мовознавства в Давній Греції?
15. Як у Давній Греції вирішувалось питання про наявність-відсутність і якість зв'язку між речами та їхніми назвами?
16. Які хибні уявлення мав Аристотель?
17. У чому полягає найсуттєвіший недолік логіцизму як мовознавчого напрямку?
18. Опишіть досягнення й недоліки мовознавчих поглядів стоїків.
19. Дайте порівняльну характеристику досягнень мовознавців олександрійської школи.
20. У чому полягають досягнення мовознавства Давнього Риму?
21. Опишіть досягнення давньоарабського мовознавства.
22. Як виглядало мовознавство в Західній Європі протягом VI-XI століть?
23. Які тенденції та у зв'язку із чим намітились у західноєвропейському мовознавстві на початку XII століття?
24. У чому полягала сутність вчення модистів та який воно мало суттєвий методологічний недолік?
25. Що таке спекулятивна граматика та чому вона має таку назву?
26. Як у XII столітті в Західній Європі робилися перші кроки розроблення граматичної теорії?
27. На яких принципах дослідження мови наполягали номіналісти XIV століття?
28. Що відбувається із західноєвропейською лінгвістичною думкою в XV-XVI століттях?
29. Дайте порівняльну характеристику філософськомовних концепцій Ф. Бекона, Р. Декарта й Г.-В. Лейбніца.
30. Опишіть шляхи розвитку західноєвропейського мовознавства у XVII столітті.

31. Поясніть принципи та значення для історії мовознавства Граматики Пор-Рояля.

32. Опишіть основні риси та етапи українського мовознавства XI-XVIII століть.

Тема 3. Історія мовознавства: зародження порівняльно-історичного мовознавства та основні напрями в мовознавстві другої половини XIX століття

1. Дайте визначення порівняльно-історичного мовознавства.
2. Опишіть події, які вважаються передвісниками порівняльно-історичного мовознавства.
3. Що послужило справжнім поштовхом для зародження порівняльно-історичного мовознавства?
4. Яке хибне переконання та з якої причини виникло щодо санскриту одразу після його відкриття європейцями?
5. Опишіть внесок Фрідріха фон Шлегеля в розвиток порівняльно-історичного мовознавства.
6. Дайте порівняльну характеристику здобутків та недоліків студій основоположників порівняльно-історичного мовознавства Франца Боппа, Якоба Грімма та Расмусена Раска.
7. Опишіть досягнення послідовників Франца Боппа, Якоба Грімма, Расмусена Раска в подальшому розвитку порівняльно-історичного мовознавства.
8. Дайте загальну характеристику лінгвістичної діяльності Вільгельма фон Гумбольдта.
9. Поясніть сильні та слабкі сторони стадіальної концепції мови, проголошеної у 1820 році Вільгельмом фон Гумбольдтом у доповіді «Про порівняльне вивчення мов стосовно різних епох їхнього розвитку».
10. У чому полягає недолік філософськомовної концепції Вільгельма фон Гумбольдта, що мав негативний вплив на подальший розвиток мовознавства, та

до яких наслідків призвів цей недолік? Чи згодні ви з тим, що Гумбольдт припустився логічної помилки у філософському тлумаченні сутності мови?

11. У чому полягає наукова творчість використання О. О. Потебнею гумбольдтівського поняття внутрішньої форми мови?

12. Чим зумовлене виникнення натуралістичного напрямку в порівняльно-історичному мовознавстві?

13. Поясніть сутність натуралістичного напрямку в порівняльно-історичному мовознавстві.

14. У чому полягають переваги та недоліки натуралістичного напрямку в порівняльно-історичному мовознавстві?

15. Який спадок залишив по собі натуралістичний напрям у порівняльно-історичному мовознавстві?

16. Чим зумовлене виникнення психологічного напрямку в мовознавстві та реакцією на що стало таке виникнення?

17. Поясніть сутність психологічного напрямку в мовознавстві.

18. У чому полягають переваги та недоліки психологічного напрямку в мовознавстві?

19. Опишіть лінгвістичні досягнення й вади видатного представника психологічного напрямку в слов'янському мовознавстві О. О. Потебні.

20. Який спадок психологічний напрям залишив по собі в мовознавстві?

21. Чим зумовлене виникнення молодограматизму як напрямку в порівняльно-історичному мовознавстві?

22. Поясніть сутність молодограматичного напрямку в порівняльно-історичному мовознавстві.

23. У чому полягають переваги та недоліки молодограматичного напрямку в порівняльно-історичному мовознавстві?

24. Який спадок молодограматизм залишив по собі в порівняльно-історичному мовознавстві?

25. Дайте порівняльну характеристику натуралістичного та молодограматичного напрямків у порівняльно-історичному мовознавстві.

Тема 4. Історія мовознавства: пошуки нового підходу до вивчення мови наприкінці XIX – на початку XX століть

1. Чим зумовлене виникнення Школи «слів і речей» та реакцією на що стало таке виникнення?
2. Поясніть мовознавчу сутність Школи «слів і речей».
3. У чому полягають переваги та недоліки Школи «слів і речей»?
4. Який спадок залишила по собі Школа «слів і речей» у мовознавстві?
5. Чим зумовлене виникнення Школи естетичного ідеалізму?
6. Поясніть мовознавчу сутність Школи естетичного ідеалізму.
7. У чому полягають переваги та недоліки Школи естетичного ідеалізму в мовознавстві?
8. Який спадок Школа естетичного ідеалізму залишила по собі в мовознавстві?
9. Чим зумовлене виникнення неолінгвістики?
10. Поясніть сутність неолінгвістики.
11. У чому полягають переваги та недоліки неолінгвістики?
12. Який спадок неолінгвістика залишила по собі в мовознавстві?
13. Дайте порівняльну характеристику Школи «слів і речей», Школи естетичного ідеалізму та напряму неолінгвістики.
14. Опишіть наукову діяльність О. Бодуена де Куртене та започаткованої ним лінгвістичної школи.
15. У чому полягають переваги та недоліки наукової діяльності О. Бодуена де Куртене та започаткованої ним лінгвістичної школи?
16. Який спадок О. Бодуен де Куртене залишив по собі в мовознавстві?
17. Опишіть наукову діяльність учнів О. Бодуена де Куртене.
18. Чим зумовлене виникнення соціологічного напряму в мовознавстві та реакцією на що стало таке виникнення?
19. Опишіть положення лінгвістичної концепції Фердинанда де Соссюра.

20. У чому полягають переваги та недоліки лінгвістичної концепції Фердинанда де Соссюра?

21. Який спадок Фердинанд де Соссюр залишив по собі в мовознавстві?

22. Дайте порівняльну характеристику лінгвістичних течій, які сформувалися під впливом учення Фердинанда де Соссюра.

Тема 5. Історія мовознавства: структуралізм і генеративізм

1. Поясніть, що призвело до невідворотності появи структуралістського напрямку в мовознавстві.

2. Дайте визначення структуралізму як мовознавчого напрямку.

3. Розкрийте сутність структуралізму як загальнонаукового напрямку ХХ століття.

4. Що стало методологічною основою структуралізму?

5. Які принципи лінгвістичного структуралізму є спільними для всіх його напрямків?

6. Назвіть напрями лінгвістичного структуралізму.

7. Поясніть сутність Празької лінгвістичної школи.

8. У чому полягають переваги та недоліки Празької лінгвістичної школи?

9. Який спадок Празька лінгвістична школа залишила по собі в мовознавстві?

10. Поясніть сутність Копенгагенського структуралізму (гloseматики).

11. У чому полягають переваги та недоліки Копенгагенського структуралізму (гloseматики)?

12. Який спадок Копенгагенський структуралізм (гloseматика) залишив по собі в мовознавстві?

13. Поясніть сутність Американського структуралізму (дескриптивізму).

14. У чому полягають переваги та недоліки Американського структуралізму (дескриптивізму)?

15. Який спадок Американський структуралізм (дескриптивізм) залишив по собі в мовознавстві?

16. Поясніть сутність генеративізму як мовознавчого напрямку.
17. Розкажіть про роль Ноєма Хомського у створенні мовознавчого напрямку генеративізму.
18. У чому полягають переваги та недоліки мовознавчого напрямку генеративізму?
19. Який спадок генеративізм залишив по собі в мовознавстві?
20. Назвіть лінгвістичні теорії, які виникли під впливом генеративізму.

Тема 6. Історія мовознавства: неогумбольдтіанство і мовознавство в СРСР

1. Дайте визначення неогумбольдтіанства як мовознавчого напрямку.
2. Назвіть різновиди неогумбольдтіанства.
3. Поясніть сутність Європейського неогумбольдтіанства.
4. У чому полягають переваги та недоліки Європейського неогумбольдтіанства?
5. Який спадок Європейське неогумбольдтіанство залишило по собі в мовознавстві?
6. Поясніть сутність Американського неогумбольдтіанства.
7. У чому полягають переваги та недоліки Американського неогумбольдтіанства?
8. Який спадок Американське неогумбольдтіанство залишило по собі в мовознавстві?
9. Дайте порівняльну характеристику Європейського неогумбольдтіанства та Американського неогумбольдтіанства.
10. Дайте загальну характеристику періодів українського радянського мовознавства.
11. Розкажіть про боротьбу офіційної комуністичної політики проти українських мови та культури, розпочату в 1930-ті роки.
12. Що відбувалося в українському мовознавстві в 1930-1940-их роках?

13. Дайте порівняльну характеристику подій в українському мовознавстві в 1950-1960-ті роки.

14. Розкажіть, що відбувалося в українському мовознавстві в 1960-1980-ті роки.

15. Схарактеризуйте досягнення видатних українських мовознавців радянських часів.

16. У чому полягають переваги та недоліки українського пострадянського мовознавства?

Тема 7. Історія мовознавства: сучасний етап

1. Дайте загальну характеристику подій у світовому мовознавстві протягом ХХ століття.

2. Розкрийте сутність когнітивної лінгвістики та вкажіть на суттєві недоліки традиційного її розуміння. Чи згодні ви з тим, що когнітивна лінгвістика має вивчати через мову когнітивні структури?

3. Викладіть основні положення функціональної лінгвістики.

4. Розкрийте основні положення лінгвістики тексту.

5. Схарактеризуйте основні положення комунікативної лінгвістики.

6. Поясніть сутність теорії мовленнєвих актів як складника комунікативної лінгвістики.

7. Поясніть сутність прагматики як складника комунікативної лінгвістики.

8. Які нові теми розробляються в останні роки у зв'язку з проблемами комунікації?

9. Які ще мовні явища стають предметами сучасної лінгвістики?

10. Поясніть некоректність претензійності синергетики на звання мовної парадигми як інтегральної концепції мови.

Тема 8. Теорія мови: знакова природа мови

1. Дайте загальну характеристику історії та сучасного стану семіотики.

2. Доведіть, що в нашому повсякденному житті ми перебуваємо у світі знаків.
3. Опишіть історію формування поняття мови як знакової системи.
4. У чому полягає внесок Фердинанда де Соссюра в розуміння мови як знакової системи?
5. Дайте визначення знака як поняття семіотики.
6. Які основні характеристики знака?
7. Поясніть, як необхідно розуміти системність знака.
8. Чим зумовлюється значеннєвість знака?
9. Дайте порівняльну характеристику класифікації знаків за типом відношень між матеріальною формою знака і позначуваним об'єктом та класифікації знаків з погляду їхньої фізичної природи.
10. Дайте порівняльну характеристику класифікацій знаків, запропонованих А. Шаффом і Т. Мілевським.
11. Чому, маючи у своєму розпорядженні 4 субкоди (зоровий скороминущий, зоровий тривалий, вокально-слуховий та інструментально-слуховий), людина зупинилася на вокально-слуховому?
12. Які дві протилежні думки існують щодо структури знака?
13. Як можна встановити значення та значеннєвість знака?
14. Які три аспекти знаків виокремив Ч. Морріс?
15. Який аспект знаків додав до типології знакових аспектів Ч. Морріса німецький філософ Г. Клаус?
16. Розкрийте сутність специфічних знакових аспектів, які виокремив Фердинанд де Соссюр.
17. На чому щодо вмотивованості мовних знаків наполягають представники теорії звукосимволізму?
18. Як необхідно розуміти поняття внутрішньої вмотивованості мовних знаків?

19. Чи погоджуєтесь ви з висновком шведського лінгвіста Б. Мальберга про вмотивованість чи невмотивованість як ознаку мовного знака? Якщо так, то чому?

20. Розкрийте сутність концепції асиметричного дуалізму мовного знака.

21. Опишіть кардинальні відмінності, які існують між мовою та іншими системами знаків.

22. Поясніть, чому дискусійним залишається питання про те, що саме в мові слід уважати знаком.

23. Дайте порівняльну характеристику таких знакових систем, як паралінгвістика та паракінесика.

Тема 9. Теорія мови: мова і мислення; мова і мовлення; структура мови

1. Для яких наук проблема співвідношення мови та мислення є однією з центральних і яким чином у цій проблемі протягом часу змінилося головне питання?

2. Що є причинами того, що проблема взаємозв'язку мови та мислення досі далека від свого вирішення?

3. Як можна вирішити проблему розрізнення понять «свідомість» та «мислення»?

4. Опишіть дві протилежні й однаковою мірою (через свою крайність) неправильні тенденції вирішення питання взаємовідношення мови та мислення.

5. Розкрийте сутність сучасних поглядів переважної більшості лінгвістів на взаємовідношення мови та мислення.

6. Які, на думку сучасних учених, три типи мислення потрібно розрізняти?

7. Яке з трьох типів мислення притаманне тільки людині й чому?

8. Що свідчить про те, що єдність мови та мислення не означає їх тотожності?

9. Опишіть психофізіологічні основи зв'язку мови та мислення.

10. У чому криється логічна помилка Гумбольдта, Сепіра, Уорфа, Вайсгербера та інших представників неогумбольдтіанства у визначенні впливу мови на мислення?

11. Опишіть роль мови в процесах пізнання.

12. Опишіть історію вивчення проблеми мови та мовлення.

13. Поясніть роль Фердинанда де Соссюра в уведенні поняття системи щодо мови.

14. Що таке системоутворювальні та системонабуті властивості мовних одиниць?

15. Дайте порівняльну характеристику понять матеріальних та ідеальних, відкритих і закритих, статичних і динамічних, гомогенних і гетерогенних систем стосовно системи мови.

16. Що таке парадигматичні, синтагматичні та ієрархічні відношення між мовними одиницями?

17. Поясніть відмінність між поняттями мовної системи та мовної структури.

18. Дайте визначення поняття «рівні мови».

19. Опишіть принципи розрізнення рівнів мови.

20. Назвіть основні й проміжні рівні мови.

21. Дайте порівняльну характеристику основних рівнів мови.

22. Дайте порівняльну характеристику проміжних рівнів мови.

23. Розкрийте положення запропонованої Єжи Куриловичем теорії ізоморфізму та ієрархії рівнів мови.

24. Опишіть співвідношення системних і несистемних явищ у мові.

Тема 10. Теорія мови: фонологічна система мови

1. Опишіть історію розробки теорії фонем.

2. Розкрийте сутність теорії фонем.

3. Дайте порівняльну характеристику сегментного й суперсегментного фонологічних рівнів.

4. Що є основним поняттям фонології?
5. Дайте загальні характеристики парадигматичного та синтагматичного аспектів фонем.
6. Дайте визначення релевантних і нерелевантних опозицій у фонологічній парадигматиці.
7. Дайте визначення фонем.
8. Опишіть призначення та функції фонем.
9. Розкрийте поняття диференційних та інтегральних ознак фонем.
10. Дайте визначення сильних і слабких позицій у фонологічній синтагматиці.
11. Дайте визначення варіантів та варіацій фонем.
12. Яким чином фонема протиставляється звуку у фонологічному та філософському планах?
13. Що потрібно зробити, щоб описати фонологічну систему будь-якої мови?
14. Чому не кожен звук у певній мові є фонемою?
15. Опишіть два основні типи фонемних опозицій.
16. Опишіть одномірні й багатомірні фонологічні опозиції.
17. Опишіть фонологічні опозиції за характером протиставлення.
18. Які фонологічні опозиції називаються корелятивними?
19. Опишіть універсальну систему диференційних фонологічних ознак, побудовану на бінарному принципі.
20. Дайте порівняльну характеристику здобутків та недоліків трьох найбільш відомих фонологічних шкіл.

Тема 11. Теорія мови: граматична система мови

1. Дайте визначення граматичної системи мови.
2. Як різняться думки лінгвістів щодо кола явищ, які входять до граматики?
3. Дайте визначення граматичного значення.

4. Назвіть граматичні значення морфології та синтаксису.
5. За якими ознаками граматичне значення відрізняється від лексичного?
6. На які три типи можна поділити всі граматичні значення?
7. Що певною мірою зближує граматичні та лексичні значення?
8. Наведіть різні мовознавчі трактування поняття граматичної категорії.
9. Дайте найбільш поширене в загальному мовознавстві визначення граматичної категорії.
10. Назвіть дві найважливіші ознаки будь-якої граматичної категорії та доведіть коректність їхньої лінгвістичної фіксації.
11. Наведіть приклади того, як мови світу розрізняються за кількістю та складом граматичних категорій.
12. Доведіть прикладами можливу історичну змінність граматичних категорій.
13. Назвіть морфологічні та синтаксичні граматичні категорії.
14. Опишіть різновиди морфологічних категорій.
15. Дайте визначення та наведіть приклади прихованих категорій.
16. Дайте визначення та опишіть ознаки лексико-граматичних розрядів.
17. Дайте визначення морфологічного рівня мови та скажіть, що вивчає морфологія.
18. Чому традиційне членування граматики на морфологію, або граматику слова, і синтаксис, або граматику словосполучення й речення, не є універсальним?
19. Поясніть, у чому полягає проблема єдиного погляду на основну одиницю морфологічного рівня.
20. Дайте визначення морфеми.
21. Дайте визначення частин мови.
22. Чому наукове визначення частин мови виявилось важкою справою?
23. Опишіть історію вирішення питання про частини мови.
24. Для яких мов і чому загальноприйнята концепція частин мови не працює?

25. Чому, визначаючи частини мови, лексико-семантичні (поняттєві) ознаки враховують завжди як додаткові?
28. Доведіть, що не всі частини мови виділяють за одним принципом.
29. Як ви вважаєте, чому не всі частини мови виділяють за одним принципом?
30. Які частини мови та чому, на вашу думку, виглядають оформленими в системі частин мов найчіткіше?
31. Доведіть, що склад частин мови в різних мовах неоднаковий.
32. Дайте визначення синтаксичного рівня мови та розкрийте, що вивчає синтаксис.
33. З яких двох розділів складається синтаксис і що ці розділи вивчають?
34. Доведіть, що представники різних граматичних напрямів надають розділам синтаксису нерівноцінного значення.
35. Розкрийте сутність проблеми визначення основної синтаксичної одиниці та покажіть можливість її вирішення.
36. Дайте визначення речення та опишіть його основні ознаки.
37. У чому полягає винятковість ролі інтонації у формуванні речення?
38. Які три погляди існують у мовознавстві щодо природи речення?
39. Дайте визначення висловлення.
40. Дайте порівняльну характеристику речення і висловлення.
41. Опишіть історію вивчення речення.
42. У яких напрямках синтаксис вивчається по сьогодні?
43. Розкрийте основні характеристики простого речення.
44. Що утворює основу конструкції простого речення?
45. Скільки складників має бути у структурній схемі речення?
46. Чому кількість структурних схем речення є обмеженою?
47. Що є структурними схемами простого та складного речень?
48. Який мінімум входить до структурної схеми речення?
49. Чим позиційна схема речення відрізняється від структурної схеми речення?

50. Опишіть можливості вирішення питання про те, який із членів ядерної структури речення – підмет чи присудок – є важливішим.

51. Доведіть, що питання парадигматики речень поки що не має однозначного розв'язання.

52. Чому складне речення не можна вважати механічним поєднанням двох чи більше простих?

53. Розкрийте сутність номінативної та комунікативної функцій речень.

54. Розкрийте сутність номінативного синтаксису.

55. Дайте визначення поняття пропозиції.

56. Розкрийте сутність теорії глибинних і поверхневих структур, створеної Ноамом Хомським.

57. Опишіть, як «глибинний синтаксис» дав поштовх для вивчення лексичного наповнення речення.

58. Розкрийте сутність комунікативного синтаксису (актуального членування речення).

Тема 12. Теорія мови: лексико-семантична система мови

1. Поясніть, чим зумовлена значна складність лексико-семантичної системи.

2. У чому полягає своєрідність лексико-семантичної системи?

3. Як ви вважаєте, якщо мова загалом і її лексико-семантична система зокрема є такою складною системою, то яким чином діти засвоюють її просто на слух без будь-якого навчання цієї мови з боку дорослих?

4. Опишіть історію вирішення мовознавцями питання про системність лексики.

5. Наведіть приклади, коли розвиток значень слів носії мов зумовлений не логікою речей, а лише системними зв'язками мовних одиниць, навіть усупереч певній логіці.

6. Які факти вказують на системність лексики?

7. Чиї дослідження мали великий вплив на утвердження думки про системність лексики?
8. Дайте визначення парадигматичних відношень у лексико-семантичній системі.
9. Поясніть, що таке лексико-семантичне поле.
10. Чому лексико-семантичні поля є автономними лише відносно?
11. Поясніть, яким чином лексико-семантичні поля забезпечують безперервність смислового простору.
12. Традиційно вважається, що лексико-семантичні поля не збігаються в різних мовах, бо кожна мова по-своєму членує об'єктивний світ. Як ви вважаєте, чому кожна мова по-своєму членує об'єктивний світ і чи згодні ви з тим, що це членування здійснює саме мова?
13. У чому виявляється національна специфіка лексико-семантичних полів? Наведіть відповідні приклади.
14. Опишіть особливості таких складників лексико-семантичного поля, як ядро та периферія.
15. Розкрийте поняття лексико-семантичної групи та лексико-семантичної категорії.
16. Дайте визначення синонімів.
17. Опишіть види синонімів.
18. У чому полягає проблема «абсолютної синонімії» в українській мові та українському мовознавстві?
19. Опишіть види антонімів.
20. Дайте визначення лексичних конверсивів.
21. Яка мнемонічна особливість відрізняє конверсиви від синонімів та антонімів.
22. Дайте визначення гіпонімії.
23. Яким видом опозиції характеризується гіпонімія?
24. Чому домінантним типом опозицій у гіпонімії є опозиції інклюзивні?

25. Поясніть, яким чином укладання ідеографічних словників пов'язано з парадигматичними відношеннями в лексиці.
26. Опишіть такий вид парадигматичних відношень, як відношення між значеннями полісемантичного слова.
27. Дайте порівняльну характеристику трьох основних типів полісемії.
28. Опишіть підпорядковану та паралельну залежності у семантичній структурі багатозначного слова.
29. Поясніть значення терміна «агрегування».
30. Розкрийте особливості радіальної полісемії з однорідною та неоднорідною мотивацією.
31. Опишіть особливості значень за місцем (важливістю) в семантичній структурі багатозначного слова.
32. Дайте визначення синтагматичних відношень у лексико-семантичній системі.
33. Поясніть, чому кожне слово поєднується не з будь-якими, а тільки з певними словами.
34. Як ви вважаєте, чому лексична синтагматика (сполучуваність) специфічна в кожній мові?
35. Опишіть види контексту, які виокремлюються під час інтерпретації сполучуваності слова як його контексту.
36. Дайте визначення епідигматичних відношень у лексико-семантичній системі.
37. Як ви вважаєте, чому епідигматичні відношення вважаються притаманними лише лексико-семантичній системі?
38. Опишіть особливості асоціативно-дериваційних зв'язків слів за формою та за змістом.
39. Коли асоціативно-дериваційні відношення стають особливо помітними?
40. Наведіть приклади, коли асоціативно-дериваційні відношення охоплюють цілі лексико-семантичні поля.

41. Покажіть, як завдяки стійким асоціаціям розвиваються регулярні типи змін лексичних значень слів у багатьох мовах.

42. Наведіть приклади закріплення в мові асоціативних процесів смислового зближення слів.

43. Наведіть приклади, коли асоціативне зближення слів приводить до помітних зрушень у їхній семантиці.

44. Поясніть, чому дослідження асоціативних відношень між словами важливі для характеристики розвитку лексики.

45. Чим пояснюється специфічність лексико-семантичної системи порівняно з фонологічною та граматичною системами?

Тема 13. Проміжні рівні мови

1. Яка логічна помилка криється в традиційній мовознавчій фразі «Основні рівні мови – фонологічний, лексико-семантичний, морфологічний і синтаксичний – не існують ізольовано один від одного: вони взаємодіють, унаслідок чого на їхньому стику виникають проміжні рівні – морфонологічний, словотвірний і фразеологічний»?

2. Чому організація мовних рівнів виглядає недостатньо логічною?

3. Дайте визначення морфонологічного рівня мови.

4. Дайте визначення морфонології.

5. Чим морфонологія відрізняється від морфології та фонології?

6. Розкрийте вузьке та широке значення терміна «морфонологія».

7. Поясніть сутність поняття морфонеми. Розкрийте відмінності в його тлумаченні. Наведіть приклади морфонем.

8. Чому предмет вивчення морфонології вважається дуже перспективним?

9. Поясніть, у чому полягає функція морфонологічних явищ.

10. Які чергування не належать до морфонології?

11. Як у сучасних мовах виявляються морфонологічні явища?

12. Чому не всі типи чергувань, які виконують морфологічну функцію, відносять до морфології?
13. Для яких мов характерні та не характерні морфологічні явища й чому?
14. Які мовознавці та чому не визнають проміжний статус морфології?
15. Дайте визначення словотвірного рівня мови.
16. Який зв'язок виявляється між словотвором і синтаксисом?
17. Чому не можна погодитися з тим, що словотвір є окремим, самостійним рівнем мови?
18. У яких двох значеннях вживається термін «словотвір»?
19. У чому полягає відмінність між діахронічним і синхронічним словотвором?
20. Чому до середини ХХ століття практикувався лише діахронічний підхід до словотвору?
21. Чому словотвірна система вважається дуже складною?
22. Дайте порівняльну характеристику понять «словотвірна мотивація», «словотвірна похідність», «словотвірне правило», «словотвірний ланцюжок», «словотвірне гніздо», «словотвірне значення», «словотвірний тип».
23. Чим дериваційне значення відрізняється від лексичного та граматичного значень?
24. Дайте порівняльну характеристику типів словотвірних значень.
25. У чому полягає відмінність між лінійними та нелінійними словотвірними моделями?
26. Дайте порівняльну характеристику способів словотвору.
27. Опишіть етапи становлення словотвору як окремої лінгвістичної дисципліни.
28. Розкрийте сутність трьох паралельно існуючих напрямів у дослідженні словотвору.
29. Дайте визначення фразеологічного рівня мови та фразеології.

30. Поясніть перше значення слова *фразеологія* в широкому та вузькому розумінні.
31. На стику яких мовних рівнів перебуває фразеологія й чому так вважається?
32. Чому фразеологію не можна виокремлювати як окремий ієрархічний рівень мови?
33. Дайте розгорнуту відповідь про те, що вивчає фразеологія.
34. Коли й завдяки кому фразеологія була закладена як окрема лінгвістична дисципліна?
36. Які проблеми фразеології залишаються нерозв'язаними?
37. Які критерії було запропоновано для визначення ступеня фразеологічності?
38. На яких основах здійснюються класифікації фразеологізмів та яка з них є найпопулярнішою?
39. Дайте порівняльну характеристику класифікацій фразеологізмів.
40. Поясніть сутність і результати системного підходу до проблем структурно-семантичної організації фразеологізмів.
41. Чому злютованість фразеологізмів не вважається абсолютною?
42. Наведіть приклади полісемії, омонімії, синонімії та антонімії фразеологізмів.
43. За якими моделями створено більшість фразеологізмів?
44. На які типи фразеологізми поділяються за граматичними функціями?
45. Чому в сучасних мовах кількість фразеологізмів постійно зменшується?

Тема 14. Теорія мови: мова і суспільство

1. Чим зумовлена складність проблеми мови і суспільства?
2. Назвіть найважливіші питання проблеми мови і суспільства.
3. На які аргументи спирається визначення мови як явища суспільного, а не будь-якого іншого? Опишіть історію цього питання.

4. Які ознаки певною мірою співвідносять мову з біологічними та психічними явищами?
5. Дайте порівняльну характеристику мовних функцій.
6. Доведіть, що кількісна та якісна характеристики мовних функцій у сучасній мовознавчій літературі не збігаються.
7. У чому полягає своєрідність мови як суспільного явища?
8. У чому виявляється соціальна природа мовлення?
9. Дайте визначення мовної норми.
10. Опишіть можливість територіальної обмеженості мовної норми.
11. Якими властивостями характеризується мовна норма?
12. Поясніть відмінності між нормою літературної мови та нормами нелітературних варіантів мови.
13. У чому виявляється соціальність норми?
14. Поясніть, чому важливим є положення, що усталеність і обов'язковість літературної норми не заперечує диференційованого комплексу мовних засобів, їхньої варіативності та синонімічних способів вираження.
15. Що зумовлює розбіжності між літературною нормою та реальним уживанням мови? Наведіть відповідні приклади.
16. Опишіть історію поняття соціальної солідарності.
17. Дайте визначення соціального символізму. Опишіть його різновиди.
18. Доведіть, що певні слова, звороти, особливості вимови можуть набувати властивостей символу належності мовця до певної соціальної групи.
19. Опишіть функції, які може виконувати мова як засіб свідомої регуляції людиною поведінки інших людей.
20. Поясніть, чому можна вважати, що в сучасному мовознавстві питання соціальної диференціації мови часто трактується поверхово.
21. Розкрийте особливості соціального розшарування мов.
22. Дайте опис родинних мов, у тому числі мов білінгвальних родин.
23. Опишіть особливості мовлення соціальних груп, об'єднаних на основі майнових, станових, професійних, культурних ознак.

24. Опишіть особливості мовлення соціальних груп, об'єднаних за соціально-майновими, посадовими, віковими характеристиками.
25. Як ви вважаєте, чому мовними засобами соціального символізму переважно є лексико-фразеологічні одиниці?
26. Поясніть, до чого в цілому зводиться використання лексики в соціально-символічній функції.
27. Покажіть, як засобами вираження соціального символізму стають фонологічні й граматичні одиниці.
28. Опишіть особливості вибору мови в білінгвальній ситуації, у тому числі в історичному аспекті.
29. Опишіть суспільні зміни, які позначаються на мові.
30. Розкрийте особливості мови як етнічної ознаки.
31. Які питання охоплює проблема співвідношення мови й етносу?
32. Опишіть відмінності мов, зумовлені своєрідностями культур, пов'язаних із цими мовами.
33. Покажіть історію соціологічного напрямку в мовознавстві.
34. Дайте визначення соціолінгвістики.
35. Дайте порівняльну характеристику понять мовної ситуації і мовної політики. Наведіть відповідні приклади.
36. Дайте визначення та опишіть історію інтерлінгвістики.

Тема 15. Теорія мови: мовна еволюція

1. Чому людина за своє життя, принаймні до самої старості, не помічає змін у мові?
2. Яка подія відбулася у Франції в 1635 році за ініціативи кардинала Рішельє та до чого ця подія призвела?
3. Про яку мовну проблему писали лінгвісти на рубежі XIX й XX століть?
4. Якої помилки припустився Майкл Томаселло у своїх словах про розвиток мови?
5. Назвіть три причини заперечення еволюції мов.

6. Поясніть, як співвідносяться між собою в сучасних дослідженнях синхронічний і діяхронічний підходи.
7. Чому не можна вважати, що поняття синхронії і статички не є тотожними?
8. Для чого в мові мають бути такі риси, як стійкість і змінність?
9. Яким чином в історії мовознавства вирішувалось питання про те, як відбуваються мовні зміни, що впливає на цей процес?
10. Із чого починається переважна більшість мовних змін?
11. Поясніть, яким чином проблема абсолютної синонімії пов'язана з проблемою мовних змін.
12. Розкажіть про невживання українських слів, формально схожих на російськомовні, абсолютно синонімічні їм еквіваленти, як прояв мовних змін.
13. Поясніть, у якому сенсі потрібно розуміти поняття внутрішніх причин мовного розвитку.
14. Дайте порівняльну характеристику зовнішніх і внутрішніх причин мовних змін.
15. Яка теорія дає змогу зрозуміти глибинний, когнітивний, механізм мовних змін?
16. Опишіть закономірності темпів мовних змін.
17. Доведіть, що поняття прогресу в мові в різні періоди трактувалося неоднаково.
18. Розкрийте традиційне розуміння понять абсолютного та відносного мовних прогресів.
19. Який логічний недолік спостерігається в традиційному розумінні відносності мовного прогресу?
20. Наведіть приклади переважання мовної техніки однієї мови над мовною технікою іншої мови.
21. Розкрийте поняття двох різних стадій мовного аналітизму. Наведіть відповідні приклади.

Тема 16. Методи дослідження мови

1. Дайте визначення поняття методу.
2. Дайте порівняльну характеристику методу в загальнонауковому, філософському та спеціально-науковому значеннях.
3. Поясніть значення появи методу для виникнення науки.
4. Чим поняття методики (прийому) відрізняється від поняття методу?
5. Дайте порівняльну характеристику загальнонаукових методик (прийомів) дослідження.
6. Дайте визначення поняття гіпотези.
7. Доки гіпотеза залишається припущенням?
8. Опишіть відомі лінгвістичні гіпотези.
9. Дайте визначення описового методу.
10. Опишіть етапи описового методу.
11. Дайте порівняльну характеристику прийомів описового методу.
12. Опишіть досягнення описового методу.
13. У чому полягають недоліки описового методу?
14. Дайте визначення порівняльно-історичного методу. Як можна це визначення уточнити?
15. Опишіть чотири положення теорії, яка відповідає порівняльно-історичному методу.
16. Чому, застосовуючи порівняльно-історичний метод для встановлення спорідненості мов, порівнюють морфеми, а не слова?
17. Розкрийте сутність правила, якого дотримуються представники порівняльно-історичного мовознавства під час відповідних досліджень.
18. Яка небезпека завжди очікує дослідника, який користується порівняльно-історичним методом?
19. У чому полягає головна мета порівняльно-історичного методу та які завдання ставляться для реалізації цієї мети?
20. Опишіть основні прийоми порівняльно-історичного методу.

21. Розкрийте сутність процедури реконструкції звуків та морфологічних архетипів.
22. Опишіть прийоми, які розрізняють у процедурі реконструкції.
23. Яким чином порівняльно-історичний метод працює на мовне сьогоднішнє?
24. Як зараз змінився погляд мовознавців на мету порівняльно-історичного методу?
25. Назвіть мовознавців, які розвивали й удосконалювали порівняльно-історичний метод.
26. Які методи й теорії пов'язані з порівняльно-історичним методом?
27. Дайте визначення методу лінгвістичної географії.
28. У чому полягає зв'язок методу лінгвогеографії з порівняльно-історичним методом?
29. Що послужило поштовхом для розвитку лінгвогеографічного методу?
30. Опишіть таке завдання лінгвістичної географії, як точне вивчення зон поширення певних мовних (діалектних) явищ.
31. Які етапи передбачає лінгвогеографічне дослідження?
32. У яких аспектах проводять лінгвогеографічні дослідження?
33. Опишіть історію розробки методу лінгвістичної географії.
34. Які типи атласів існують у сучасному мовознавстві й для чого вони необхідні?
35. Яку мовознавчу користь приносить метод лінгвістичної географії?
36. Дайте визначення зіставного методу.
37. Що стало причиною появи зіставного методу?
38. На яких мовних рівнях зіставний метод установлює відношення контрасту між порівнюваними мовами та які назви мають такі відношення на цих рівнях?
39. Для вивчення чого зіставний метод вважається особливо ефективним і чому?
40. Опишіть історію зіставного вивчення мов.

41. Дайте визначення мовної типології та поясніть зв'язок її проблематики із зіставним методом.
42. Поясніть відмінності між структурною та функціональною мовними типологіями.
43. Опишіть історію розвитку мовної типології.
44. Дайте визначення поняття мовних універсалій.
45. Опишіть відмінності між синхронічними та діахронічними мовними універсаліями.
46. На основі яких параметрів визначаються синхронічні мовні універсалії? Наведіть приклади таких універсалій.
47. Наведіть приклади діахронічних універсалій.
48. Поясніть особливості дедуктивних та індуктивних, абсолютних і статистичних, простих і складних мовних універсалій.
49. Яким саме мовознавцям особливо потрібні знання мовних універсалій?
50. У чому полягає практичне значення зіставного методу?
51. Дайте визначення структурного методу.
52. Розкрийте основні ідеї теорії структуралізму.
53. У чому полягає мета структурного методу?
54. У яких чотирьох методиках реалізується структурний метод?
55. Дайте визначення дистрибуції та дистрибутивного аналізу.
56. У чому полягає дистрибутивне правило?
57. Які завдання стоять перед лінгвістом у дистрибутивному аналізі?
58. У чому полягає і для чого застосовується прийом субституції?
59. Поясніть особливості типів дистрибуції.
60. Для аналізу чого може бути використаний дистрибутивний аналіз? Наведіть відповідні приклади.
61. Як дистрибутивний аналіз можна застосовувати в лексикології?
62. Яке застосування знайшов дистрибутивний аналіз у машинному перекладі?

63. Дайте визначення методики безпосередніх складників.

64. Опишіть історію методики безпосередніх складників.

65. Поясніть принцип застосування методики безпосередніх складників.

66. На яких правилах ґрунтується аналіз за безпосередніми складниками?

Наведіть приклади такого аналізу.

67. Чому вважається, що деякі засади методики безпосередніх складників є надто жорсткими, що дотримуватися бінарного поділу не завжди можливо?

68. Де застосовують аналіз за безпосередніми складниками?

69. Який ще один серйозний недолік має методика безпосередніх складників?

70. Дайте визначення трансформаційного аналізу.

71. Опишіть історію розроблення трансформаційного аналізу.

72. На якому уявленні щодо синтаксичних структур ґрунтується трансформаційний аналіз?

73. У чому полягає проблема ставлення Ноама Хомського до синонімії трансформів?

74. Що, за Хомським, означає «подати синтаксичну структуру речення»?

75. Поясніть, чому розуміння Хомським еквівалентності трансформацій вважається занадто широким.

76. Що, за Хомським, є критерієм еквівалентності трансформацій?

77. Доведіть, що трансформаційний аналіз дійсно долає недоліки аналізу за безпосередніми складниками.

78. Де застосовують трансформаційний аналіз? Наведіть приклади такого застосування.

79. Яким чином Хомський нещодавно відреагував на критику нерозуміння ним синонімії трансформів.

80. Доведіть, що трансформаційний аналіз дійсно часто дає змогу розкрити тонкі семантичні відмінності, приховані від дослідника в разі використання інших методів.

81. Дайте визначення компонентного аналізу.

82. Опишіть історію компонентного аналізу.
83. Поясніть, чому для компонентного аналізу важливим є встановлення не лише сем, а й їх структурної організації.
84. Чому нині компонентний аналіз застосовується не в чистому вигляді, а в поєднанні з дистрибутивно-статистичним?
85. Дайте порівняльну характеристику видів сем.
86. Де застосовується компонентний аналіз?
87. Дайте порівняльну характеристику соціолінгвістичних методів.
88. У чому полягає етична проблема включеного спостереження?
89. Розкрийте поняття хоторнського ефекту.
90. Як ви думаєте, чи може соціолінгвістика вважатися окремою наукою, якщо вона користується методами, які взяла з інших наук, насамперед із соціології?
91. Яка відмінність існує між кафедрами журналістики філологічного та соціологічного факультетів нашого університету?
92. У чому полягає сутність психолінгвістичного методу?
93. Поясніть, яке значення для психолінгвістів має експеримент. Чи згодні ви з доцільністю його абсолютизації?
94. Які два різновиди психолінгвістичних досліджень практикують у сучасному мовознавстві?
95. Який недолік має вільний асоціативний експеримент?
96. Розкрийте сутність психолінгвістичної методики вимірювання значень за допомогою семантичного диференціала.
97. Опишіть історію використання математичних методів у вивченні мови.
98. Чому для пізнання мови квантитативні методи, пов'язані з дослідженням частотних, імовірнісних, градуальних та інших нелогічних характеристик, не тільки бажані, але й необхідні?
99. Поясніть відмінність між кількісними та статистичними математичними методами.

100. Дайте порівняльну характеристику лінгвостатистики і стилостатистики.

101. Поясніть відмінність між імовірнісною і симптоматичною статистикою.

102. Розкрийте особливості застосування в дослідженні мови теорії інформації, математичної логіки, теорії ймовірностей і теорії множин.

Електронне навчальне видання комбінованого використання
Можна використовувати в локальному та мережному режимі

Попов Сергій Леонідович

ЗАГАЛЬНЕ МОВОЗНАВСТВО

Запитання й завдання для самоконтролю за лекційним матеріалом курсу
для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
за спеціальністю В11 «Філологія»

В авторській редакції

Підписано до розміщення 25.06.2025. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 5,78. Обсяг 1,8 Мб. Зам. № 237/25.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
61022, м. Харків, майдан Свободи, 4.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3367 від 13.01.2009
Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна